

Jan Tilsch: Proces s vedením ilegální protistátní skupiny KDS v roce 1955 a procesy s ním spojené (Pedagogická fakulta UK v Praze, 356 s.)

Posudek

Předkládaná disertační práce se věnuje problematice politických procesů zaměřených na členy a příznivce Československé strany lidové respektive na osobnosti spojované s Křesťansko-demokratickou stranou, ilegální stranou reprezentující politický katolicismus v českých zemích po únoru 1948. Pronásledování KDS tvoří nedílnou součást politických procesů proti představitelům stran Národní fronty, stojící v opozici vůči KSČ. Vedle rozsáhlých procesů vůči sociálním demokratům a národním socialistům byli lidovci reprezentující politický katolicismus v českých zemích jednou ze stran, na které zaměřovala, komunistická moc rozsáhlou pozornost. Totalitní moc projevovala až paranoidní strach z toho, že by v Československu mohla vzniknout ilegální strana, která by v příhodném okamžiku provedla převrat s cílem obnovení demokratických poměrů. Jakkoliv tato varianta s ohledem na celkový stav společnosti ale i mezinárodněpolitické souvislosti nebyla příliš reálná, přesto bezpečnostní struktury totalitního státu vykonávali na tomto poli značnou aktivitu.

Příkladem těchto procesů může být i obrovské množství případů ať už proti domnělým nebo skutečným představitelům těchto politických skupin vznikajících jako projev nesouhlasu s poúnorovým vývojem. Autor se ve své disertaci soustřeďuje na jeden z velkých procesů vůči KDS, ke kterému došlo v roce 1955, a byl zaměřen na vedení této ilegální strany. Za nesporný klad této práce musím ocenit nesmírné zaujetí autora pro předkládanou problematiku a za jeho snahu proniknout do neobyčejně složité spleti jednotlivých soudních procesů zaměřujících se na tuto stranu. Předkládaná disertace se stane jistě důležitým pramenem pro poznání této tragické doby českých moderních dějin. V mnoha ohledech přináší naší historické obci dosud neznámá fakta. Rovněž musím ocenit, že text přináší mnoho nepublikovaných pramenů pocházející především z prostředí Archivu bezpečnostních složek.

Celá práce je rozdělena do deseti kapitol, kde autor postupně čtenáře vtahuje do sledované problematiky. Svůj výklad začíná nejprve popisem využitých pramenů a situací uvnitř Československé strany lidové před únorem 1948. Následně poměrně značnou pozornost věnuje únorovým událostem a proměně celé strany po únoru 1948 a vytvářením na jedné straně oficiální obrozené strany pod vedením Aloise Petra a Josefa Plojhara a na druhé straně činností části lidovců stojící v opozici vůči novému režimu, kteří se buďto stáhli z veřejného dění nebo se pokoušeli vytvářet ilegální struktury a tím se podíleli na rezistenci případně i odboji. Jan Tilsch ve svém textu věnuje i značnou pozornost i činnosti lidovců, kteří uprchli do exilu a stali se nedílnou součástí Rady svobodného Československa. Druhá část práce se pak zaměřuje na celkový přípravu (sledování jednotlivých lidovců, hledání

vhodných kandidátů pro odsouzení) a průběh celého soudního procesu resp. procesů až po jejich vyústění. Závěr sledované problematiky pak představuje devátá (resp. desátá) kapitola, kde je popisována situace v pozdějších letech, kdy v souvislosti s politickými změnami dochází k jistému uvolňování ale ani v této době nepřestává státní moc s politickými procesy a pronásledováním jednotlivých aktérů. Konečně v poslední desáté kapitole se autor pokouší zamýšlet nad reálným obrazem KDS.

Na druhé straně nemohu ovšem ani opominout jisté nedostatky této práce. Pominu-li drobné pravopisné a stylistické chyby, pak musím zmínit, že autor v některých případech se dopouští místy zjednodušování a nesprávné interpretace faktů (např. s. 122 tvrzení že lidovecký ministr Jan Kopecký byl zbaven poslaneckého postu. Nové poučovací vedení strany jej vyloučilo pouze z poslaneckého klubu nikoliv mandátu.) Jakkoliv uznávám, že vzhledem k obtížnosti popisovaných jevů mnohdy autorovi nezbyla vlastně ani jiná možnost. Nedostatkem je jistě i míra využití a zpracování dostupných materiálů. Autor v mnohém opravdu vytěžil obrovské množství existujících a dosud nezpracovaných a nevyužitých dokumentů uložených především v Archivu bezpečnostních složek a archivu ČSL. Navíc při tvorbě své práce využil i řadu nedostupných pramenů soukromé provenience. Na druhé straně ovšem musíme litovat, že se v mnoha případech se nechal až příliš svázat těmito státně bezpečnostními materiály.

Pro čtenáře je rovněž někdy velmi obtížné se vyznat ve spleti jednotlivých skupin zapojovaných do procesu proti vedení této strany. Velké množství jmen a skupin působí někdy rušivým dojmem a vyžaduje obrovské soustředění pro čtenáře, aby pojednávané problematice plně porozuměl. Práce někdy působí až příliš popisně. Jako jeden z velkých problémů práce, vidím rovněž i v tom, že je dnes velmi obtížné rozlišit vlastně to, co byl konstrukt Státní bezpečnosti a kdo se pokoušel vytvářet opravdu ilegální stranu. Nesporné je třeba, že jeden z údajných hlavních protagonistů tohoto tragického příběhu, prvorepublikový lidovecký ministr Ing. Jan Dostálek, byl do této skupiny zařazen pouze z toho důvodu, že pracovníci Státní bezpečnosti neměli vhodnější a reprezentativnější postavu pro roli jednoho z vedoucích ilegální KDS. S tímto základním problémem se autorovi podařilo dle mého názoru úplně vyrovnat.

Přes všechny tyto mé výhrady však práci plně doporučuji k obhajobě, protože splnila všechny nároky kladené na tento typ práce.

PhDr. Michal Pehr, PhD.

V Lounech 7. září 2015